

УДК 336.7

*Дмитро Бондаренко***ФІНАНСОВИЙ РИНОК: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ***Дмитрий Бондаренко***ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК: ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ДЕФИНИЦИИ***Dmytro Bondarenko***FINANCIAL MARKET CONDITION: APPROACHES TO CONCEPT DEFINITION**

Проведено аналіз різних підходів до визначення економічної сутності поняття «фінансовий ринок». На основі аналізу підходів різних науковців до ідентифікації фінансового ринку сформульовано авторське бачення дефініції.

Ключові слова: ринок, фінансовий ринок, фінансові послуги, фінансові ресурси.

Табл.: 1. Бібл.: 20.

Проведен анализ разных подходов к определению экономической сущности понятия «финансовый рынок». На основе анализа подходов разных исследователей касательно идентификации финансового рынка сформулировано авторское видение дефиниции.

Ключевые слова: рынок, финансовые ресурсы, финансовые услуги, финансовый рынок.

Табл.: 1. Библ.: 20.

In article the analysis of different approaches to definition of an economic essence of the concept "financial market" is carried out. Based on analysis of different scientific approaches to market condition identification author's vision of a definition is given

Key words: market, financial market, financial service, financial resources.

Tabl.: 1. Bibl.: 20.

JEL Classification: G 10

Постановка проблеми. Стан фінансового ринку визначає становище та тенденції розвитку економіки в цілому. Фінансовий сектор здатний стимулювати економічний розвиток через поповнення інвестиційних ресурсів суб'єктів господарювання, але з великою імовірністю проблеми фінансового ринку можуть проникнути у реальний сектор. Зазначене вище обумовлює актуальність досліджень у сфері фінансового ринку та його впливу на економіку країни, стан інститутів і ресурсів держави. Їх проведення повинне ґрунтуватися на адекватній методологічній базі, що передусім має пропонувати чітке трактування сутності поняття «фінансовий ринок». Обґрунтування методологічних основ дослідження фінансового ринку слід розпочати з конкретизації змісту цього терміна. У вітчизняній фаховій літературі спостерігається широке розмаїття підходів до його трактування. Важливою проблемою формування спільної методологічної основи досліджень у цій сфері є відсутність єдності серед вчених навіть з приводу об'єкта (предмета купівлі-продажу) фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення недосліджених частин проблеми. Вітчизняні науковці приділяють увагу питанню сутності фінансового ринку, починаючи з етапу відходу радянської економіки від планово-адміністративних способів господарювання, зокрема слід відзначити таких учених: О. В. Абакуменко, І. А. Бланк, О. Д. Василик, В. В. Васильєва, В. М. Опарін, А. М. Поддєрьогін, В. М. Суторміна, В. М. Федосов, В. М. Шелудько, С. І. Юрій. В їхніх роботах досі ведеться жвава дискусія з приводу сутності поняття «фінансовий ринок». Серед іноземних авторів цьому питанню приділяється значно менше уваги, в умовах розвинутої капіталістичної економіки воно відійшло на другий план та стало предметом енциклопедичних або публіцистичних статей, хоча і тут спостерігається розмаїття трактувань.

Постановка завдання. Ця стаття передбачає систематизацію, осмислення наявних підходів та обґрунтування авторського бачення змісту поняття «фінансовий ринок».

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі застосовуються різні критерії для пояснення змісту досліджуваного терміна. О. Д. Василик пропонує визначення фінансового ринку як механізму перерозподілу фінансових ресурсів між суб'єктами [1, с. 319]. Фінансові ресурси, у свою чергу, автор розглядає як «фонди грошових засобів,

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

що формуються суб'єктами господарювання, державою і населенням і використовуються для розширеного виробництва, матеріального стимулювання працівників, задоволення соціальних потреб, як витрати на оборону й державне управління тощо» [1, с. 401].

В. М. Суторміна, В. М. Радзівська та Б. С. Стеценко визначають фінансовий ринок як «економічний простір, на якому формуються відносини купівлі-продажу фінансових фондів» [2, с. 4].

В. М. Шелудько, визначаючи зміст досліджуваного терміна наводить визначення, ідентичне до останнього [3, с. 11].

В. В. Васильєва, О. Р. Васильченко пропонують вважати фінансовим ринок, на якому визначаються попит і пропозиція на різноманітні фінансові інструменти [4, с. 8].

Л. М. Алексеєнко пропонує два визначення фінансового ринку, щоправда розмежовуючи контекст [5**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 392]:

- за економічною сутністю фінансовий ринок – сукупність економічних відносин, які виникають між його учасниками у процесі формування попиту і пропозиції на специфічні фінансові послуги, пов'язані з купівлею-продажем фінансових активів, які знаходяться у власності економічних суб'єктів національної, регіональної та світової економіки;

- з організаційного погляду фінансовий ринок – сукупність фінансових інституцій, які спрямовують потік грошових коштів від власників до позичальників і навпаки.

С. О. Маслова та О. А. Опалов наводять найбільш широкий перелік трактувань терміна «фінансовий ринок» [6, с. 7, 336]:

- ринок, на якому визначаються попит і пропозиція на різноманітні фінансові інструменти (останні, на думку авторів, являють собою різноманітні види ринкових продуктів фінансової природи, цінні папери, грошові зобов'язання, валюту, ф'ючерси, опціони і т. ін.);

- сукупність економічних відносин, які пов'язані з купівлею-продажем фінансових інструментів;

- ринкові інститути, які є каналами «переливу», перерозподілу коштів;

- механізм перерозподілу капіталу між кредиторами та позичальниками за допомогою посередників на основі попиту і пропозиції;

- ринок грошей;

- грошові відносини, які виникають у процесі купівлі-продажу фінансових активів під впливом попиту і пропозиції на позиковий капітал;

- сукупність соціально-економічних відносин, де проявляються попит і пропозиція на різні платіжні засоби.

Наведені підходи до розкриття змісту терміна «фінансовий ринок» часто є взаємно суперечливими, навіть у тих самих авторів, недостатньо конкретизовані та наведені без зазначення контексту, що могло б зняти проблему різночитань та помилкових трактувань.

Звернемося також до іноземних джерел. Інвестопедія (Investopedia) – навчальний інтернет-ресурс, що є дочірньою структурою американської біржі NASDAQ, – містить таке визначення: фінансовий ринок являє собою широкий термін, що описує будь-який торговельний майданчик, де покупці і продавці торгують активами, такими як акції, облігації, валюта і деривативи [7].

Онлайн-версія енциклопедії Британіка пропонує визначення фінансового ринку як арени формування цін для здійснення обміну фінансовими активами, призначеними до виконання [8**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Національний банк Австрії тлумачить фінансовий ринок як термін, що об'єднує всі ринки, на яких сходяться пропозиція і попит на фінансові ресурси, на фінансових ринках торгують грошима (корткострокові запозичення), капіталом (довгострокові запозичення) або валютою [9].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Як бачимо, зарубіжні автори при визначенні поняття також не є однозначними, передусім щодо його обсягу (торговельний майданчик чи усі ринки). Отже, для встановлення чіткої методологічної позиції подальшого дослідження необхідно конкретизувати авторську позицію щодо розуміння терміна «фінансовий ринок».

З погляду логіки визначення більшості понять можна представити через вказівку на їх родову та видову ознаку. Родовою ознакою в цьому випадку є більш широке поняття, що включає в себе досліджуваний термін та максимально відмежовує його від неподібних понять. Видова ж ознака дозволяє однозначно ідентифікувати визначуваний термін серед переліку понять, які входять до складу родової ознаки.

З метою врахування якомога більшого розмаїття поглядів систематизуємо їх у таблиці у розрізі родової та видової ознак, що застосовуються у дефініції. Видовою ознакою розмежування ринків за усталеною практикою вважатимемо об'єкт купівлі-продажу.

Таблиця

Ознаки поняття «фінансовий ринок» у підходах до його трактування

№	Автор та джерело	Родова ознака	Видова ознака (об'єкт купівлі-продажу)
1	Алексеєнко Л. М. [5, с. 392]	сукупність економічних відносин	фінансові послуги (фінансові активи)
		сукупність фінансових інституцій	грошові кошти (позиковий капітал)
2	Бланк І. А. [10, с. 67]	ринок	фінансові інструменти і фінансові послуги
3	Василик О. Д. [1, с. 319]	механізм перерозподілу	фінансові ресурси
4	Васильєва В.В., Васильченко О.Р. [4, с. 8]	ринок	фінансові інструменти
5	Енциклопедія Британіка [8]	арена формування цін	фінансові активи, призначені до виконання
6	Інвестопедія (NASDAQ) [7]	торгівельний майданчик	активи (акції, облигації, валюта і деривативи)
7	Квасницька Р.С. [11, с. 4]	система економічно-правових відносин	фінансові ресурси
9	Маслова С. О., Опалов О. А. [6, с. 7, 336]	ринок	фінансові інструменти
		сукупність економічних відносин	фінансові інструменти
		ринкові інститути	кошти
		механізм перерозподілу	позиковий капітал
		ринок	гроші
		грошові відносини	фінансові активи (позиковий капітал)
		сукупність соціально-економічних відносин	платіжні засоби
10	Національний банк Австрії [9]	сукупність ринків	фінансові ресурси (гроші, капітал, валюта)
11	Опарін В. М. [12, с. 4]	сукупність обмінно-перерозподільних відносин	фінансові ресурси
12	Сугорміна В. М., Радзівська В. М., Стеценко Б. С. [2, с. 4]	економічний простір відносин купівлі-продажу	фінансові фонди
13	Шелудько В. М. [3, с. 11]	система економічних та правових відносин	фінансові активи

Джерело: складено автором.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Підходячи до трактування поняття «фінансовий ринок», слід передусім розуміти, що являє собою ринок як економічна категорія. Досить серйозне дослідження становлення категорії «ринок» наведено у статті Д. В. Власова [13] та доповнене в роботі, автором якої є В. В. Майн [14]. Названі автори констатують еволюційний розвиток трактування змісту ринку з використанням широкого розмаїття підходів: право на організацію торгів, публічне місце купівлі-продажу товарів, географічна територія з тенденцією до вирівнювання цін, група людей у відносинах купівлі-продажу, обсяг пропозиції товарів, географічна територія конкуренції продавців за покупця, сукупність приватних угод та відносин з купівлі-продажу товарів, сфера товарного обміну, пропозиція і платоспроможний попит, місце зустрічі продавця і покупця, процес узгодження продавцем і покупцем ціни і кількості товарів, сукупність відносин власності з приводу купівлі-продажу товарів і послуг та механізм забезпечення купівлі-продажу, сфера кругообігу товарів і послуг та система організації товарно-грошових відносин. Автори також зазначають, що незважаючи на еволюційність змістовного наповнення терміна «ринок», більшість із його змістів актуальні і сьогодні, отже, адекватне його розуміння можливе лише з урахуванням контексту або за умови уточнення.

Результати досліджень еволюції змісту категорії «ринок» загалом пояснюють причину виявленої вище неоднорідності та навіть суперечливості визначень фінансового ринку. З метою узагальнення представленої інформації та обґрунтування адекватного бачення поняття «фінансовий ринок» доцільно передусім визначитися з його видовою ознакою, тобто об'єктом купівлі-продажу. В цьому питанні, на відміну від родової ознаки, науковці представляють більш-менш однорідне бачення у спектрі від грошей до фінансових активів та фінансових ресурсів. На нашу думку, увагу слід сконцентрувати саме на фінансових ресурсах, оскільки зведення об'єкта купівлі-продажу до грошей є його невиправданим звуженням. Сприйняття ж фінансових активів як об'єкта торгівлі на фінансовому ринку призводить до підміни понять. Фінансові активи є лише відображенням руху фінансових ресурсів й уособленням взаємних прав і зобов'язань продавця і покупця. Концентрація ж уваги на фінансових активах призводить до їх абсолютизації, формування хибного уявлення про їх самоцінність та відповідного зростання спекуляцій. Тобто фінансові активи є формальним, видимим об'єктом торгів на фінансовому ринку, але вони носять технічний характер уособлення собою руху фінансових ресурсів його обслуговування та стандартизації фінансових угод.

Більшістю дослідників раннього етапу відродження ринкових відносин на пострадянському просторі фінансові ресурси сприймалися як фонди грошових засобів для подальшого витрачання (див. вище підхід О. Д. Василика), більше того, автор навіть уточнював, що гроші можна вважати фінансовими ресурсами лише за умови їх концентрації у відповідні фонди та встановлення порядку використання даних фондів [1, с. 75]. Такої ж думки дотримується також автори російського підручника під редакцією Л. А. Дробозіної [15]. Автори більш пізніх публікацій [5, с. 611; 16, с. 10; 17; 18] вже абстрагуються від виключно фондової форми існування фінансових ресурсів, проте вбачають їх лише у вигляді грошей. Слід погодитися з Ю. М. Воробйовим, який обґрунтовано доводить невідповідність такого трактування сучасній вітчизняній і зарубіжній практиці. Учений відходить не тільки від фондової, але й від виключно грошової форми існування фінансових ресурсів та вважає їх сукупністю коштів (у грошовій та негрошовій формах), що утворюються внаслідок розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту [19]. Автор також вказує рівні існування фінансових ресурсів: світові, державні, ресурси місцевої влади, суб'єкта господарювання, домогосподарства. Продовжуючи та поглиблюючи останню позицію стосовно фінансових ресурсів суб'єктів господарювання Н. О. Рибалко прирівнює їх до активів [20]. Загалом погоджуючись із останнім поглядом, вважаємо за необхідне уточнити, що до

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

складу фінансових ресурсів слід відносити не усі активи, а лише ті, що є грошима або можуть бути обміняні на гроші або фінансові активи. Неліквідні активи не можна розцінювати як фінансові ресурси незалежно від їх вартості та ролі у діяльності суб'єкта. Тобто фінансовими ресурсами можна вважати активи лише з урахуванням їх платіжності (здатності бути засобом платежу або забезпечити суб'єкта такими засобами).

Запропоноване узагальнене та конкретизоване трактування фінансових ресурсів не дозволяє вважати їх об'єктом купівлі-продажу на фінансовому ринку. Річ у тому, що операція купівлі-продажу за своєю сутністю повинна передбачати зміну власника (передачу права власності) товару. В той же час жодна з операцій купівлі-продажу на фінансовому ринку не передбачає передачу права власності на фінансові ресурси. Так чи інакше всі угоди фінансового ринку зводяться до трьох типів: тимчасова передача фінансових ресурсів, безстрокова передача фінансових ресурсів в обмін на право власності (як правило, в обсязі переданих ресурсів), трансформація фінансового активу на інший з еквівалентною вартістю (наприклад, обмін валюти). Таке зауваження дозволяє стверджувати, що за результатами угод, укладених на фінансовому ринку, продаються не власне фінансові ресурси, а права володіння і користування ними разом, а також послуги фінансових посередників.

Таким чином, можемо конкретизувати об'єкт фінансового ринку – права володіння та/або користування фінансовими ресурсами, а також фінансові послуги, що невідривно супроводжують угоди фінансового ринку. Проілюструємо цю тезу прикладами:

- кредит овернайт передбачає передачу права володіння деяким обсягом фінансових ресурсів у грошовій формі до початку наступного робочого дня та паралельне надання кредитної послуги;
- строковий кредит передбачає передачу права володіння і користування деяким обсягом фінансових ресурсів у грошовій формі на фіксований термін та паралельне надання кредитної послуги;
- придбання частки у статутному фонді акціонерного товариства передбачає передачу права володіння і користування деяким обсягом фінансових ресурсів в обмін на фінансовий актив (акцію) адекватної вартості та паралельне надання послуг професійних учасників ринку цінних паперів;
- обмін валюти передбачає надання відповідної фінансової послуги без зміни обсягу фінансових ресурсів (за вирахуванням оплати вартості послуги).

Питання визначення родової ознаки поняття «фінансовий ринок» дещо складніше, адже у фаховій літературі з цього приводу спостерігається менше узгодженості. У такому випадку застосування терміна «ринок» хоча формально і правильно, однак нецільне як з причини його недостатньої конкретності (про що йшлося вище), так і через виникнення тавтології.

Ставлення до фінансового ринку як до окремого торговельного майданчика або певного місця проведення торгів, відповідаючи повсякденно-побутовому розумінню терміна, не розкриває його глибинної сутності та не охоплює більшої частини змісту поняття.

Трактувати фінансовий ринок як мережу спеціалізованих інститутів або сукупність фінансових посередників так само не доцільно, бо це лише одна зі сторін його функціонування (суб'єктно-організаційна), яка до того ж неповна, оскільки не включає покупців і продавців. З організаційного погляду фінансовий ринок можна трактувати як сукупність суб'єктів (продавців, покупців, фінансових посередників, установ інфраструктури, державних органів регулювання та нагляду), законодавчих та звичаєвих норм і принципів їх діяльності. Застосування запропонованого визначення обов'язково повинно супроводжуватися зауваженням про те, що воно не охоплює сутність поняття, а лише його окремі аспекти (організаційний та суб'єктний).

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Розкривати сутність поняття «фінансовий ринок» найбільш доцільно, на нашу думку, через відносини, причому слід говорити не про аморфну «сукупність відносин», адже в межах фінансового ринку вони узгоджені, визначені та формалізовані, тобто становлять систему. Крім того, перевагою розуміння фінансового ринку як системи відносин, на наше переконання, є те, що вона також охоплює попит і пропозицію, через які іноді трактується ринок. Визначаючи природу відносин фінансового ринку, вказувати на їх економічний характер недостатньо. Враховуючи правову специфіку об'єкта ринку, вони також носять характер правових. Наявність соціального змісту в системі відносин фінансового ринку, на наш погляд, сумнівна. Натомість безсумнівною є їх спрямованість на обмін та перерозподіл.

Висновок. На основі представлених міркувань можемо синтезувати авторський підхід до змісту поняття «фінансовий ринок». Фінансовий ринок є системою економічно-правових відносин з приводу обміну та перерозподілу прав володіння і користування фінансовими ресурсами, що (обмін та перерозподіл) супроводжуються паралельним наданням нерозривно пов'язаних фінансових послуг.

Необхідно також зазначити, що підхід до фінансового ринку як до системи відносин з приводу купівлі-продажу фінансових активів або інструментів не позбавлений права на існування, однак, як і у випадку організаційного аспекту, важливо зауважувати, що він не розкриває дійсної сутності поняття, вказує на його зовнішні прояви, а торгівля фінансовими активами повинна лише відображати обмін та перерозподіл прав на фінансові ресурси.

Список використаних джерел

1. *Василик О. Д.* Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
2. *Суторміна В. М.* Фінансовий ринок : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. М. Суторміна, В. М. Радзівська, Б. С. Стеценко. – К. : КНЕУ, 2001. – 100 с.
3. *Шелудько В. М.* Фінансовий ринок : підручник / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 535 с.
4. *Васильєва В. В.* Фінансовий ринок : навч. посіб. / В. В. Васильєва, О. Р. Васильченко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 368 с.
5. *Фінанси* : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
6. *Маслова С. О.* Фінансовий ринок : навч. посіб. / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – 3-є вид., виправлене. – К. : Каравела, 2004. – 344 с.
7. *Financial Market* // Investopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/f/financial-market.asp>.
8. *Watson M.* Financial Market / M. Watson // Encyclopædia Britannica [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.britannica.com/topic/financial-market>.
9. *Finanzmärkte* // Oesterreichische Nationalbank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oenb.at/Finanzmarktstabilitaet/Finanzmaerkte.html>.
10. *Бланк И. А.* Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – Т. 1. – 592 с.
11. *Квасницька Р. С.* Фінансовий ринок : сутність та об'єкти купівлі-продажу / Р. С. Квасницька // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – №3. – С. 141-144.
12. *Опарін В. М.* Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
13. *Власов Д. В.* Генезис формування поняття «ринок» / Д. В. Власов // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 121–124.
14. *Майн В. В.* Етимологічні основи сутності ринку / В. В. Майн // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – № 1. – С. 73–77.
15. *Фінансы* : учебник для вузов / под ред. проф. Л. А. Дробозиной. – М. : ЮНИТИ, 2004. – 527 с.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

16. *Фінанси підприємств* : підручник / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 5-те вид., переробл. та доповн. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.

17. *Близнюк О. П.* Теоретичні підходи до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства / О. П. Близнюк, А. П. Горпинченко // *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. – 2012. – Вип. 2. – С. 24–30.

18. *Петик М. І.* Економічна суть і призначення фінансових ресурсів у забезпеченні господарської діяльності суб'єкта господарювання / М. І. Петик // *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. – 2008. – Вип. IV, т. 1. – С. 198–203.

19. *Воробійов Ю. М.* Теоретичні засади формування і використання фінансових ресурсів в соціально-економічній системі держави / Ю. М. Воробійов // *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. – 2009. – № 4. – С. 16–24.

20. *Рибалко Н. О.* Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? / Н. О. Рибалко // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2009. – № 14. – С. 28–31.

References

1. Vasylyk, O.D. (2000). *Teoriia finansiv [Theory of Finance]*. Kyiv: NIOS (in Ukrainian).
2. Sutormina, V.M., Radziievska, V.M. & Stetsenko, B.S. (2001). *Finansovyi rynek [Financial market]*. Kyiv: KNEU (in Ukrainian).
3. Sheludko, V.M. (2006). *Finansovyi rynek [Financial market]*. Kyiv: Znannia (in Ukrainian).
4. Vasylieva, V.V., Vasylichenko, O.R. (2008). *Finansovyi rynek [Financial market]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (in Ukrainian).
5. Yurii, S.I., Fedosova, V.M. (eds.) (2008). *Finansy [Finance]*. Kyiv: Znannia (in Ukrainian).
6. Maslova, S.O. & Opalov, O.A. (2004). *Finansovyi rynek [Financial market]* (3rd ed.). Kyiv: Karavela.
7. Financial Market. Retrieved from <http://www.investopedia.com/terms/f/financial-market.asp>.
8. Watson, M. (n.d.). *Financial Market*. Retrieved from <http://www.britannica.com/topic/financial-market>.
9. *Finanzmärkte*. Retrieved from <https://www.oenb.at/Finanzmarktstabilitaet/Finanzmaerkte.html>.
10. Blank, I.A. (1999). *Osnovy finansovogo menedzhmenta [Fundamentals of Financial Management]*. (Vol. 1). Kiev: Nika-Tsentr (in Russian).
11. Kvasnytska, R.S. (2011). Finansovyi rynek: sutnist ta obiekty kupivli-prodazhu [Financial Market: essence and objects of sale]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 3, pp. 141–144 (in Ukrainian).
12. Oparin, V.M. (2002). *Finansy (Zahalna teoriia) [Finance (General Theory)]*. Kyiv: KNEU (in Ukrainian).
13. Vlasov, D.V. (2009). Henezys formuvannia poniattia “rynek” [The genesis of the formation of the concept of “market”]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*, no. 4, pp. 121–124 (in Ukrainian).
14. Main, V.V. (2013). Etymolohichni osnovy sutnosti rynku [Etymological basics essence of the market]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli – Scientific Journal of PUET: Economic Sciences*, no. 1, pp. 73–77 (in Ukrainian).
15. Drobozina, L.A. (ed.) (2004). *Finansy [Finance]*. Moscow: JuNITI (in Russian).
16. Poddierohin, A.M. (ed.) et al. (2004) *Finansy pidpriemstv [Finance of Enterprises]*. Kyiv: KNEU (in Ukrainian).
17. Blyzniuk, O.P., Horpynchenko, A.P. (2012). Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti finansovykh resursiv pidpriemstva [Theoretical approaches to defining the essence of financial resources]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh – Economic strategy and perspectives of the development of trade and services sphere*, issue 2, pp. 24–30 (in Ukrainian).
18. Petyk, M. I. (2008). Ekonomichna sut i pryznachennia finansovykh resursiv u zabezpechenni hospodarskoi diialnosti sub'iekta hospodariuvannia [Economic essence and purpose of financial resources to provide economic entity]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Actual problems regional economic development*, issue 4, vol. 1, pp. 198–203 (in Ukrainian).

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

---

19. Vorobiov, Yu.M. (2009). Teoretychni zasady formuvannia i vykorystannia finansovykh resursiv v sotsial'no-ekonomichnij systemi derzhavy [The theoretical basis for the formation and use of financial resources in the socio-economic system of the state]. *Naukovyi visnyk: finansy, banky, investytsii – Scientific Journal: finance, banks, investment*, no. 4, pp. 16–24 (in Ukrainian).

20. Rybalko, N.O. (2009). Finansovi resursy pidpriemstv: hroshovi koshty chy shchos bilshe? [The financial resources of companies: money or something more?]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investment: Practice and Experience*, no. 14, pp. 28–31 (in Ukrainian).

Бондаренко Дмитро Володимирович – аспірант кафедри фінансів підприємств і установ, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Бондаренко Дмитрий Владимирович – аспірант кафедри фінансов підприємств і установ, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, г. Чернігів, 14027, Україна).

Bondarenko Dmytro – PhD student of Department of Finance of Enterprises and Institutions, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).